

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ КАБЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

В статті досліджено значення формування інтелектуальної власності на підприємствах кабельної промисловості України. Досліджено проблеми формування інтелектуальної власності вітчизняних підприємств кабельної промисловості. Розглянуто основні принципи формування та ефективного управління інтелектуальною власністю підприємств. Визначені основні завдання формування інтелектуальної власності на ринку кабельної продукції.

Ключові слова: *кабельні підприємства, ринок, конкурентоспроможність, інтелектуальна власність, кабельна продукція, ефективність діяльності.*

Постановка проблеми. Суттєві зміни в економіці України протягом останнього періоду та посилення негативних тенденцій в усіх сферах економіки вимагають переосмислення як на рівні державних органів влади, так і на рівні підприємств стратегічних перспектив подальшого розвитку. Світовий досвід показує, що швидкий розвиток депресивних країн відбувався на засадах активного впровадження нових технологій та інновацій, передусім, у високотехнологічні наукоємні галузі виробництва. Кабельна промисловість відноситься сьогодні до перспективних високотехнологічних виробництв, основою конкурентоспроможності яких є постійне впровадження науково-технічних розробок на всіх етапах життєвого циклу продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань щодо формування інтелектуальної власності підприємств присвячені наукові роботи В. Д. Базилевича, П. Т. Бубенко, В. П. Тодосійчука, А. Ю. Шатранова, П.М. Цибульова В.П. Чеботарьова, В.Г. Зінова, М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова та інших. Дослідженням діяльності підприємств кабельної промисловості, особливостям їх розвитку, напрямкам підвищення ефективності діяльності в сучасних умовах господарювання присвятили свої дослідження такі вчені, як І. В. Нападовська, П. Перерва, М. А. Пічугіна, Д. Раєвська, Н. Бойко, Р. Коршак та ін.

Невирішені складові загальної проблеми. Дослідження науковців більше спрямовані на аналіз загальних перспектив розвитку кабельної промисловості, недостатньо розглядають аспекти формування інтелектуальної власності (ІВ) підприємств цієї високотехнологічної галузі.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості України.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити роль інтелектуальної власності в діяльності підприємств кабельної промисловості України;
- проаналізувати проблеми формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості;
- дослідити основні принципи формування та ефективного управління інтелектуальною власністю підприємств;
- визначити основні завдання формування системи інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Стрімкий розвиток науки і техніки, поява якісно нових технологічних процесів та устаткування вимагає від підприємств постійного впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Відбувається активне оновлення

засобів праці на основі новітніх високоефективних технологій. Підприємства економічно та технологічно розвинених країн орієнтовані на постійне впровадження інновацій у всі сфери діяльності.

Посилення конкуренції на світовому ринку, активізація інтеграційних процесів у світовий економічний простір ставить перед вітчизняними підприємствами складне але надзвичайно важливе завдання щодо безпосередньої участі в інноваційних процесах. Розробка та впровадження інноваційних технологій, удосконалення технічного рівня виробництва, підвищення якості продукції є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємств в Україні.

Однак посилення кризи в економіці України, відсутність чіткої державної стратегії економічного розвитку, відсутність організаційно-економічного механізму підтримки вітчизняного виробника негативно впливають на розвиток і функціонування підприємств. Результатом є зниження рентабельності виробництва, зменшення обсягів виробництва продукції, зниження її якості. Тому відродження виробництва та ефективний розвиток вимагає створення ефективного організаційно-економічного механізму як на державному рівні, так і на рівні підприємства, націленого на вирішення економічних проблем.

Досвід технічно розвинених країн свідчить про необхідність удосконалювати управління інноваційними процесами, змінювати методи здійснення науково-технічної політики держави. Такі перетворення повинні бути орієнтовані на формування комплексу організаційних та економічних заходів, що забезпечать усесторонню та дійову інтеграцію науки і виробництва, підвищення сприйняття економіки до науково-технічного прогресу, перетворення його в головний чинник економічного росту.

Наслідком функціонування вітчизняних підприємств у складних економічних умовах є низький рівень доходів, обмеженість джерел фінансування діяльності, що стає гальмом активної інноваційної діяльності.

Внаслідок обмеженості фінансових можливостей окремого підприємства, необхідний пошук нових джерел одержання доходів та прибутку для інтенсифікації науково-технічних процесів.

Як зазначають дослідники, сьогодні в економіці розвинених країн тісний зв'язок науки з виробництвом є головним чинником для визначення ринкової стратегії не тільки окремого підприємства, галузі, а і національної економіки в цілому. Тому особливої уваги набувають за таких умов процеси, пов'язані із створенням та використанням об'єктів інтелектуальної власності. Належний рівень наукового потенціалу та його ефективного використання в сучасних умовах є показником ролі та місця будь-якої держави в світовому економічному просторі та набуває вирішального значення для національної безпеки. За таких умов наукова і науково-технічна діяльність та інтелектуальна власність, як результат цієї діяльності є рушійною силою науково - технічного прогресу [1, с. 5].

Активізація інноваційних діяльності підприємств є, на нашу думку, важливим показником економічного розвитку країни та спроможності суспільства до ефективних ринкових перетворень внаслідок створення, впровадження, поширення та практичного використання нової техніки та технологій, нової продукції і сировини, сучасних методів організації виробництва.

Отже, орієнтація виробництва на підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом впровадження інноваційних розробок, відповідність матеріальної бази та технічного рівня світовим стандартам та умовам виробництва має особливий вплив на розвиток підприємств в контексті інтегрування у світове господарство.

Цю думку підтверджують також інші автори та наголошують, що місце будь-якої держави сьогодні у світовому економічному просторі визначається її здатністю застосовувати сучасні технології для інтенсивного економічного зростання. Національне суспільне багатство у розвинутих

країнах створюється в основному інтелектуальною елітою: підприємцями, менеджерами, фінансистами, науковцями, кваліфікованими інженерами, програмістами та фахівцями сфери високих технологій, виробництва інформації та нових знань. Тому інтелектуальна власність є сьогодні важливим ресурсом бізнесу [2].

Використання інтелектуальної власності, на думку дослідників, дає можливість отримання надприбутків від монопольного використання нових технологій, продажу патентів та ліцензій. Однак, ідеї можуть мати високу вартість та незначні споживчі властивості [3, с. 37].

Отже для того, щоб об'єкт ІВ став товаром і успішно реалізувався на ринку необхідно досягнення таких вимог: певний рівень споживчої вартості; дохід від реалізації повинен перевищувати витрати, пов'язані з створенням об'єкта ІВ; встановлення ціни з врахуванням попиту та пропозиції [4, с. 152].

В потужних світових компаніях на сьогодні значно зростає частка нематеріальних активів у фондах підприємств, що суттєво підвищує їхню ринкову вартість. Також активізується використання прав інтелектуальної власності малими і середніми підприємствами в розвинених країнах, які є основою ринкової економіки. Окремі об'єкти інтелектуальної власності сьогодні мають вартість, яка оцінюється сотнями мільйонів і мільярдів доларів США (товарні знаки Coca-Cola, Microsoft та інші) [2].

Ефективна стратегія формування інтелектуальної власності, на думку дослідників, дозволяє підприємству:

- одержати сильні ринкові позиції внаслідок використання сучасних технологій у виробництві своєї продукції та послуг, проведення науково-дослідних робіт, підвищення ефективності маркетингу та внаслідок прогнозування ринкових і технологічних змін;
- покращити фінансову діяльність внаслідок виявлення патентних активів для одержання додаткових доходів, зниження витрат та підтримки на належному рівні вартісних оцінок;

- посилити конкурентоспроможність підприємства внаслідок використання в технології обхідних маневрів, виявлення перспективних ринкових можливостей та усунення загроз конкурентів [5].

Крім того, науковці зазначають, що у зв'язку з розвитком глобальної інформаційної мережі проблеми забезпечення прав інтелектуальної власності набувають особливого значення. Розвиток електронної торгівлі через мережу Інтернет призводить до зростання вартості розрізнявальних позначень (товарні знаки, географічні зазначення, фірмові найменування, тощо) та до посилення конфлікту інтересів власників цих позначень та імітаторів широковідомих позначень [2].

Діяльність підприємств кабельної промисловості базується на постійному оновленні як технології виробництва, так і продукції, що випускається. Широке використання кабельно-провідникової продукції в народному господарстві та різноманіття нових сучасних технологій в будівництві, зв'язку, машинобудуванні висуває певні вимоги щодо систематичного впровадження інновацій у виробництво.

Насиченість світових ринків, відсутність будь-яких обмежень для іноземних виробників створює сприятливі умови для появи закордонних товаровиробників та загострює конкурентну боротьбу в даній галузі виробництва. Крім того негативний вплив має відсутність вітчизняної сировини для виготовлення основних видів кабельної продукції та відсутність вітчизняних виробників технологічного устаткування.

Експерти зазначають, що внаслідок кризових явищ підприємства електротехнічної галузі (до якої належить кабельна промисловість) значно знизили ефективність своєї діяльності. Тому продукція зарубіжних виробників є більш високотехнологічною і, відповідно, конкурентоспроможною [6, с. 38; 7, с. 238; 8, с. 39; 9].

На думку науковців, шанс на довгостроковий розвиток мають лише високотехнологічні виробництва, якими володіють крупні корпорації [10].

Як зазначає С. І. Карпукіна, ІВ є складовою частиною певного кругообігу в процесі життєвого циклу продукції. Закріплення прав власності на даний ресурс надзвичайно важливий для забезпечення економічних переваг виробників нових товарів та технологій. Якщо порушуються права власності на ІВ, то це впливає не тільки безпосередньо на виробників, а і на всю економіку в цілому. До негативних наслідків таких порушень можна, на думку дослідника, віднести:

- посилення криміналізації суспільства внаслідок безкарності порушення прав ІВ;
- зростання обсягів виробництва підробок;
- ріст безробіття внаслідок скорочення легального виробництва;
- зниження довіри до реклами і до товаровиробників;
- зниження якості продукції;
- посилення загроз для споживачів підробних товарів;
- зменшення інвестування у високоризикові наукомісткі галузі;
- здорожчання легальної продукції внаслідок зростання витрат на захист прав ІВ, що призводить до втрати певного рівня конкурентоспроможності;
- втрати доходів та прибутку та ділової репутації [11].

На думку Л. Федулової в наш час інтелектуальна власність є однією з найважливіших категорій інноваційного менеджменту. Одна із основних проблем для вітчизняних підприємств полягає у відсутності дієвих механізмів трансформації науково-технічних розробок у комерційний продукт [12].

Управління інтелектуальною власністю в стратегічній перспективі, на думку дослідників, включає: розвиток інтелектуального капіталу; аналіз ринку; захист прав інтелектуальної власності; обмін інтелектуальною власністю [13; 14].

Отже, сьогодні активізація діяльності щодо створення на підприємствах кабельної промисловості об'єктів інтелектуальної вартості (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, раціоналізаторські пропозиції та інші) є, на нашу думку, необхідною передумовою їх подальшого виживання та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

До основних проблем формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості, на наш погляд, відносяться:

- недосконалість законодавчої бази в питаннях закріплення прав власності на ІВ;
- відсутність спеціалізованого відділу, основним видом діяльності якого є процеси формування ІВ (правові аспекти, оцінка вартості ІВ, облік ІВ та інші);
- відсутність чітких критеріїв оцінки економічної ефективності використання ІВ;
 - проблеми обліку об'єктів ІВ;
 - обмеженість джерел фінансування інноваційної діяльності;
 - відсутність сучасної інформаційної системи.

Важливо також розуміти, на нашу думку, що в цілому інноваційні та виробничі процеси мають деякі відмінності, які заважають їх сумісності. Виробничий процес в основному спрямований на циклічне використання одних і тих же процесів та операцій на відміну від інноваційного процесу, спрямованого на порушення традиційного підходу до технології виробництва та перебудову виробничих процесів.

Вважаємо, що для подолання такого протиріччя необхідно сформувати спеціальний організаційно-економічний механізм, спрямований на активізацію інноваційного розвитку підприємств. На формування такого механізму впливають такі чинники:

- орієнтація інноваційних процесів на інтеграцію економіки України до світового ринкового господарства та участі у міжнародному розподілі праці;
- врахування національних традицій та спеціалізація в окремих виробництвах;
- можливості власного науково-технічного потенціалу;
- особливості інвестиційної політики країни;
- потреби в імпорті науково-технічних досягнень та можливості його реалізації;
- процес впровадження інновацій є наслідком попередніх наукових досліджень та дослідно-конструкторських робіт;
- необхідність заміни морально та фізично застарілих засобів праці та удосконалення виробничої бази підприємства;
- нагальна необхідність впровадження ресурсозберігаючих технологій та екологічно орієнтованих технологій;
- мотивація працівників підприємств в освоєнні новітніх досягнень науки і техніки, оснований на науково-технічних принципах;
- ринкові потреби відповідно до появи нових технологій.

В кабельній промисловості України функціонує сьогодні понад 30 великих та середніх підприємств переважно акціонерної форми власності та понад 100 підприємств, що спеціалізуються на реалізації кабельної продукції, які можна розділити на дві групи – підприємства, створені за часів Радянського Союзу та підприємства сформовані в перші роки незалежності України [15].

На українському ринку кабельно-провідникової продукції сьогодні представлені виробники кабельно-провідникової продукції, фірми - посередники, що реалізують кабельно-провідникову продукцію та споживачі цієї продукції – енергетичні, комунікаційні, нафтогазові, будівельні та інші

компанії. Після розпаду СРСР кабельна промисловість зазнала суттєвих збитків. Якщо промисловість СРСР переробляла в 1990 році близько 600 тис. тонн міді, то за 90-ті рр. обсяги виробництва впали практично в чотири рази. Відповідно виникли проблеми з науково-технічними розробками в даній галузі та з моральним та фізичним старінням основних виробничих фондів кабельних підприємств. Водночас, наприкінці минулого тисячоліття відбулися суттєві інноваційні зміни у світових технологіях виробництва кабельної продукції. З початку нового тисячоліття відбуваються позитивні зміни в кабельній промисловості. Частина виробників має не тільки сильні конкурентні позиції на внутрішньому ринку, але й реалізує продукцію на експорт. Серед провідних кабельних підприємств можна виділити ПАТ «Південкабель» (м. Харків), ПАТ «Одескабель», ЗАТ «Кам'янець-Подільськкабель» (Хмельницька обл.), ВАТ «Запорізький кабельний завод», ВАТ «Азовкабель» (м. Бердянськ, Запорізька обл.) [16].

Слід зауважити, що особливість українського кабельного ринку полягає в тому, що кожен з провідних виробників кабельно-провідникової продукції зайняв свою нішу та став практично монополістом у певному сегменті. Водночас ті ніші, які не зайняли вітчизняні виробники, захопили закордонні, оскільки деякі напрямки виробництва зовсім не були представлені вітчизняними підприємствами. Поява на початку нового тисячоліття практично підпільних, здебільшого кустарних виробництв, без дотримання будь-яких норм і стандартів, що економили на матеріалах та порушували технологію в сфері монтажу електричних та телефонних мереж призвела до спаду попиту на їхню продукцію. Цю нішу поступово зайняли великі будівельні компанії та провайдери зв'язку, які могли задовольнити зростання попиту споживачів відносно безпеки та довговічності кабельно-провідникової продукції [17].

Сьогодні підприємства кабельної промисловості постійно розширюють свій асортимент за рахунок нової високотехнологічної продукції. Разом з

тим, значний сегмент високотехнологічної продукції зайняли зарубіжні виробники, оскільки їх кабельно-провідникова продукція перевершує вітчизняну як за якістю, так і за ціною, та, не зважаючи на це, користується попитом споживачів.

Сьогодні диктує свої вимоги стосовно кабельно-провідникової продукції. Нові сфери її застосування вимагають від українських виробників вивчення сучасних потреб, розробки інноваційних конструкцій проводів і кабелів, а також ізоляційних матеріалів для їх виготовлення з урахуванням міжнародного досвіду ринкових потреб.

Дослідження у сфері кабельної промисловості показують, що регіони, де в основному розміщені кабельні заводи, є ядром промислового розвитку країни. Основою для розвитку високотехнологічного виробництва є високий рівень інноваційного потенціалу (кадри, матеріально-технічне оснащення, фінансове забезпечення, інформаційне забезпечення, організаційно-управлінська структура) дуже високий [17].

На думку дослідників процес формування та ефективного управління інтелектуальною власністю повинен базуватися на наступних принципах:

Принцип перший – усвідомлення ролі інтелектуальної власності. Необхідно абсолютно чітко розуміти, що створення системи інтелектуальної власності є сьогодні джерелом додаткових прибутків та чинником формування іміджу підприємства та його конкурентоспроможності.

Принцип другий – зробіть інтелектуальну власність частиною стратегічного бізнес-планування. Безумовно створення об'єктів інтелектуальної власності потребує значних ресурсів та часу. Однак стратегічне планування успішних високотехнологічних компаній базується, в тому числі, на розробці перспективних стратегічних інноваційних проектів спрямованих на створення та застосування об'єктів інтелектуальної власності. Метою такого планування є забезпечення конкурентних переваг підприємства у довгостроковій перспективі.

Принцип третій – виявіть свої об'єкти права інтелектуальної власності. Наповненість портфелю інтелектуальної власності багато в чому залежить від рівня наукомісткості галузі виробництва, середніх термінів оновлення технологічних процесів, безпосередньої участі даної галузі виробництва в інноваційних процесах. Тому потрібно ретельно співставити потреби в інноваційних змінах та ресурсні можливості підприємства.

Для деяких підприємств інтелектуальну власність буде формувати фірмове найменування та деякі прості ноу-хау. Для інших інтелектуальну власність будуть визначати комплексні технології, до складу яких входитимуть десятки, навіть сотні об'єктів права інтелектуальної власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування тощо.

Принцип четвертий – зберіть інформацію про конкурентну інтелектуальну власність. Успішне функціонування підприємства на ринку невід'ємне від аналізу конкурентного становища основних «гравців» ринку. Сучасні маркетингові дослідження базуються не тільки на вивченні потреб ринку, та його окремих сегментів, але й на досконалому вивченні конкурентних позицій, переваг інших учасників ринку, зокрема, і у сфері інтелектуальної власності.

Принцип п'ятий – ідентифікуйте потрібну вам інтелектуальну власність. Така ідентифікація передбачає визначення на якій із стадій життєвого циклу той чи інший об'єкт інтелектуальної власності принесе максимальний прибуток, або максимально сприятиме підвищенню конкурентоспроможності даного підприємства на ринку та підвищення його іміджевих показників.

Принцип шостий – створіть або придбайте права на потрібні вам об'єкти права інтелектуальної власності. Стратегічне завдання формування інтелектуальної власності передбачає як створення власних об'єктів, так і залучення шляхом придбання ліцензії, тощо. Доцільність кожного із

зазначених напрямків ґрунтується на розрахунку економічної ефективності створення та використання об'єктів інтелектуальної власності.

Принцип сьомий – оцініть економічну ефективність своєї інтелектуальної власності. Для реалізації цього принципу необхідно чітко усвідомлювати відповідність поставлених завдань (зокрема зі створення об'єктів інтелектуальної власності) з власними ресурсами. Тому важливо:

- розрахувати собівартість створення, набуття правової охорони та підтримання чинності прав на об'єкт права інтелектуальної власності;

- оцінити розмір грошових потоків, які здатні генерувати ці об'єкти при використанні їх у власному виробництві;

- визначити ціну, за якою можна передати права на об'єкт інтелектуальної власності за ліцензійним договором.

Принцип восьмий – думайте про податок на інтелектуальну власність. Вітчизняне законодавство містить деяке протиріччя стосовно оподаткування об'єктів ІВ. По-перше, постановка на бухгалтерський облік автоматично передбачає механізм амортизації об'єктів права інтелектуальної власності і тим самим зменшує на величину амортизації прибуток, що є базою для оподаткування в Україні. По-друге, на величину поставлених на баланс об'єктів права інтелектуальної власності збільшуються активи підприємства, тобто виникає вартість, яка оподатковується податком на додану вартість.

Принцип дев'ятий – будьте готові захищати права на свою інтелектуальну власність. В Україні досить поширеним явищем є створення підробок на широкий асортимент продукції. Крім того, дослідження ринку підприємствами-конкурентами та виявлення потенційно небезпечних розробок також може стати причиною ринкового шпіонажу та паралельного створення аналогічної продукції (технології).

Принцип десятий – вимірюйте ефективність управління інтелектуальною власністю. Невіддільною частиною кваліфікованого

управління інтелектуальною власністю є розроблення критеріїв вимірювання ефективності управління інтелектуальною власністю [14, с. 66 - 76].

Виявлення основних проблем дозволило нам визначити наступні комплексні завдання формування системи інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості:

- перехід від механістичної до органічної структури управління;
- створення спеціалізованого відділу з управління ІВ;
- формування системи оцінки ефективності використання ІВ;
- удосконалення системи обліку ІВ;
- формування системи показників оцінки ефективності створення та використання ІВ;
- впровадження досконалих інформаційних систем;
- формування мотиваційного механізму процесів створення об'єктів ІВ;
- об'єднання зусиль з іншими вітчизняними виробниками щодо створення, використання та захисту прав на ІВ.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про необхідність формування ІВ на підприємствах кабельної промисловості України. Несприятливі явища в українській економіці вимагають від вітчизняних виробників активізації процесів створення та використання ІВ, як важливої конкурентної складової. Визначені основні проблеми та завдання формування ІВ кабельних підприємств.

До основних проблем формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості відносяться: недосконалість законодавчої бази; відсутність спеціалізованого відділу, основним видом діяльності якого є процеси формування ІВ; відсутність чітких критеріїв оцінки економічної ефективності використання ІВ; проблеми обліку об'єктів

ІВ; обмеженість джерел фінансування інноваційної діяльності; відсутність сучасної інформаційної системи.

Література:

1. Шиян П. Л., Олійнічук С.Т. Інтелектуальна власність: комерціалізація, захист / П. Л. Шиян, С. Т. Олійнічук // «Харчова і переробна промисловість». – 2005. - № 11. - с. 4-7.
2. Михалєв А.С. Особливості інвестування в інтелектуальну власність / А. С. Михалєв А.С. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/21495/1/Myhalev.pdf>
3. Валєєва Ж.Р. Интеллектуальная собственность в системе управления промышленным предприятием : монография / Ж.Р. Валєєва. – Владимир : Издательство «Посад», 2003. – 140 с.
4. Джемелінська Л. В. Управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві / Л. В. Джемелінська // Вісник ОНУ ім. Мечникова. – Одеса: 2014. – Т. 19, випуск 1/1. – с. 152 – 156.
5. Морозов О. Система управління інтелектуальним капіталом підприємства як механізм захисту прав інтелектуальної власності (ч. 1) / О. Морозов // Інтелектуальна власність. - 2008. - №1. - С. 43 - 52.
6. Кобєлєва Т. О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку / Т. О. Кобєлєва // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. - 2011. - № 26. - с. 34 – 44.
7. Пічугіна М. А. Напрями розвитку партнерських зв'язків підприємств галузі (на прикладі кабельної промисловості) / М. А. Пічугіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон: 2014. – Випуск 5, частина 2. – с. 238 – 242.
8. Лєснікова М. Электротехническая промышленность // Ukrainian Market Review - 2002.- №7.- С.38-41

9. Яловий Г. К., Лободзинська Т. П. Економічний механізм формування цінової політики на електротехнічних підприємствах України / Г. К. Яловий, Т. П. Лободзинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2307>
10. Иоффе О. Новые назначения проводов и кабелей. Обзор рынка КПП / О. Иоффе // ТехСовет. – 2007. – № 5 (47). – С. 30 – 32.
11. Карпухина С. И. Защита интеллектуальной собственности и патентоведение: учебник / С. И. Карпухина. – М.: Международные отношения, 2004. – 400 с.
12. Федулова Л. Нова роль інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. – 2009. – № 4. – С. 10 -19.
13. Бутнік-Сіверський О. Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт [Електронний ресурс] / О. Бутнік-Сіверський // Інтелектуальний капітал. – 2003. - №5. – С. 3-12. – Режим доступу : <http://iv.org.ua/index2.php?kontent/naykdial/articles/article-2.php>
14. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю [Текст] // Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. / За ред. Цибульова: монографія. — К.: «К.І.С.», 2010. — 448 с.
15. Нападовська І. В. Проблемні аспекти інформаційного забезпечення оцінювання підприємств кабельної промисловості України / І. В. Нападовська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 68 – 72.
16. Шаповал Е. Не в жилу / Е. Шаповал // Укрспецкабель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrspeccable.ua/articles/2334/>
17. Коршак Р. Рынок КПП побеждает экспорт / Р. Коршак // BUILD Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biznes-tema.com/page6/>